

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Realizováno v rámci projektu:
Nebezpečné komunikační jevy pro učitele se zaměřením na
kyberšikanu, kyberstalking, kybergrooming a další sociálně-patologické jevy

Registrační číslo: CZ.1.07/1.3.13/02.0040

KYBERGROOMING

NEBEZPEČÍ KYBERPROSTORU

(studie)

Mgr. Kamil Kopecný, Ph.D.

Olomouc, 2010

ISBN 978-80-254-7573-7

Obsah

Kybergrooming – pozor na internetové uživatele.....	3
A. Charakteristické rysy kybergroomingu	3
1. Kde se kybergrooming vyskytuje.....	3
2. Jak dlouho manipulace dítěte probíhá	3
3. Kdo jsou oběti	3
4. Kdo jsou útočníci	4
B. Etapy manipulace dítěte.....	4
1. Příprava kontaktu	4
2. Kontakt s obětí, navázání a prohlubování vztahu.....	5
3. Příprava na osobní schůzku	7
4. Osobní schůzka.....	8
C. Další charakteristické rysy kybergroomingu.....	8
Vytváření sítí predátorů	8
D. Případy kybergroomingu	9
Česká republika	9
Zahraničí.....	10
E. Právní rámec kybergroomingu.....	13
F. Ochrana před kybergroomingem.....	14
Základní pravidla pro děti a mládež	14
Pravidla pro rodiče.....	14
O autorovi.....	15

Kybergrooming – pozor na internetové uživatele

Internet je nástroj, který využívají milióny uživatelů z celého světa. Slouží jim k vyhledávání informací, práci i zábavě, ke komunikaci, k navazování sociálních vztahů s dalšími lidmi. V reálném světě se setkáváme s různými lidmi, totéž platí v rámci internetu – díky jeho rozšíření můžeme komunikovat s uživateli z celého světa, i s těmi, se kterými bychom se pravděpodobně osobně nikdy nesetkali. Internet však skýtá také řadu nebezpečí, kterým mohou být jeho uživatelé vystaveni. V této části našeho kurzu se zaměříme na jeden z nejnebezpečnějších internetových fenoménů – na kybergrooming.

Termín kybergrooming (child grooming, grooming) označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod. Kybergrooming je tedy druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií¹ (Berson, I. R., 2002, O'Connell, 2001, dále Kopecký, K., 2008 aj.).

A. Charakteristické rysy kybergroomingu

1. Kde se kybergrooming vyskytuje

Kybergrooming je často vázán na synchronní i asynchronní komunikační platformy, nejčastěji veřejný chat, internetové seznamky, instant messengery a VoIP (např. ICQ, Skype) a v posledních letech také na sociální sítě (Facebook, Twitter, MySpace, Bebo a další). Podle řady výzkumů (CEOP², 2008 a další) probíhá kybergrooming nejčastěji právě v prostředí instant messengerů (56 % případů), další pozici pak obsadily sociální sítě (11,4 % případů). Internetoví predátoři však kromě těchto komunikačních prostředí využívají také inzertní portály, na kterých nabízející dětem různé možnosti výdělků či kariéry (např. v oblasti modelingu), často navštěvují portály zaměřené přímo na nezletilé uživatele internetu (dětské portály, portály zaměřené na volnočasové aktivity, herní portály a další internetové stránky).

2. Jak dlouho manipulace dítěte probíhá

Psychická manipulace v rámci kybergroomingu probíhá obvykle delší dobu – od cca 3 měsíců po dobu několika let. Tato doba je přímo závislá na způsobu manipulace a na důvěřivosti oběti. Existují případy, kdy predátor manipuloval dítě po dobu 2 let, než došlo k osobnímu setkání a sexuálnímu zneužití.

3. Kdo jsou oběti

Oběťmi kybergroomingu jsou zpravidla děti a mládež nejčastěji ve věku 11 – 17 let. Častěji jsou oběťmi kybergroomingu dívky než chlapci³. Lze předpokládat, že oběti tvoří zejména ti uživatelé internetu, kteří tráví velké množství volného času v online komunikačních prostředích (chat, instant messengery, sociální sítě), kde také navazují

¹ Berson, I. H. Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth. University of South Florida. USA. Online: <http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>

² Child Exploitation and Online Protection Centre. Online: http://www.ceop.gov.uk/mediacentre/pressreleases/2008/ceop_12092008.asp

³ Kim-Kwang Raymond Choo. Online child grooming: a literature review on the misuse of social networking sites for grooming children for sexual offences. Australian Institute of Criminology, 2009.

virtuální kontakty s ostatními (hledají zde kamarády, přátele, životní partnery). V posledních letech se také objevuje stále více případů kybergroomingu, ke kterým došlo na některé ze sociálních sítí (Facebook, MySpace, Twitter apod.). Ty díky propracovanému systému virtuálních sociálních vazeb poskytují ideální podmínky pro jeho realizaci.

Děti a mládež jsou k manipulaci náchylnější zejména proto, že dosud nemají plně rozvinuté sociální dovednosti a mají nedostatek životních zkušeností (Lamb & Brown, 2006). Výzkumy předpokládají, že útočníci tuto skutečnost využívají i při výběru obětí.

Mezi nejčastější oběti patří:

- a) *děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry* (lze je snadněji citově či fyzicky izolovat),
- b) *děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi* (často hledají náhradu za své rodiče a potřebují pomocnou ruku),
- c) *děti naivní a přehnaně důvěřivé* (jsou ochotnější zapojit se do online konverzace s neznámými lidmi, obtížněji rozpoznávají rizikovou komunikaci),
- d) *adolescenti/teenageři* (zajímá je lidská sexualita, jsou ochotni o ní hovořit).

4. Kdo jsou útočníci

Kyberútočníci (predátoři) tvoří heterogenní skupinu, ve které nalezneme jak uživatele s nízkým tak i vysokým sociálním statutem (právníky, učitele, policisty). V řadě případů oběť pachatele zná a je na něm závislá (v 85 - 95 % případů⁴), často bývá útočníkem také známý rodiny oběti. Mezi útočníky dle výzkumů převažují osoby, které dosud nebyly trestány. Kybergroomery se ale někdy stávají i ti, kteří již byli za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzeni a došlo u nich k recidivě. U většiny útočníků byl diagnostikován patologický zájem o děti. Chování útočníků – kybergroomerů – vysvětluje například model sociálních dovedností (Emmers-Sommer, Allen 1999, Olson 2007), podle něhož útočníci navazují kontakty s dětmi, protože mají strach z navazování vztahů s dospělými. Vztahy s dětmi kybergroomerů vnímají jako méně ohrožující, cítí se bezpečněji než ve vztazích s dospělými.

B. Etapy manipulace dítěte

Proces manipulace dítěte prochází čtyřmi základními etapami (příprava kontaktu – kontakt s obětí – příprava na osobní schůzku – osobní schůzka), během nichž útočník využívá velké množství technik a postupů.

1. Příprava kontaktu

V této etapě útočník připravuje podmínky pro realizaci manipulace oběti.

Falešná identita

Jedním z velmi často pozorovaných postupů útočníka – kybergroomera je vytvoření falešné identity. Útočník o sobě uvádí nepravdivé osobní údaje, jako jsou jméno, příjmení, věk či fotografie obličeje. Útočníci jsou obvykle podstatně starší než vyhlédnuté oběti, proto si svůj věk dle potřeby upraví a doplní o odpovídající fotografii.

Identita útočníka může existovat v několika základních formách:

⁴ Tamtéž.

A. Statická identita – útočník si vytvoří jednu identitu, prostřednictvím které oslovuje vybrané oběti (například uživatelský profil na Facebooku).

B. Dynamická identita – útočník si svou identitu upravuje dle potřeby, může tedy vystupovat pod několika přezdívkami/nicky/avatary. Účelově si dokáže přizpůsobovat věk, záliby a zájmy, případně i pohlaví a další osobní údaje tak, aby oslovil vybranou oběť co nejefektivněji. Útočník s dynamickou identitou často komunikuje s více oběťmi současně, musí si tedy pamatovat či evidovat, co komu sdělil. Udržet dynamickou identitu je pro útočníka podstatně náročnější než u statické, což se může projevit tím, že si útočník zamění oběť, se kterou právě komunikuje, za jinou. Pokud tedy oběť zaznamená ve virtuální komunikaci zjevné rozpory (např. uživatel opakovaně uvede různý věk, jméno či jiné údaje), může se jednat o signály toho, že komunikuje s kybergroomerem.

Falešná autorita

Někdy útočníci nevystupují jako fyzické osoby, ale jako představitelé firem (jednatelé, ředitelé, manažeři), které vytipovaným obětem (dětem) přinesou nějaký užitek. Nalezneme případy, kdy útočník předstíral, že je jednatelem firmy zaměřující se na finanční pomoc sociálně slabým dětem. Jménem této firmy pak navazoval kontakty s potenciálními oběťmi pomocí internetových inzerátů. Autorita firmy (i když fiktivní) dodala informacím šířeným internetem na věrohodnosti.

Inzerát útočníka by mohl vypadat například takto:

Ahoj kamarádi. Je vám méně než 15 let? Máte rádi počítače? Rádi brouzdáte internetem? Zapojte se do naší soutěže a vyhraje atraktivní ceny. Stačí, když nám zašlete vaše jméno a příjmení, e-mailovou adresu a telefonní číslo a budete zařazeni do slosování. Těšit se můžete na rychlý počítač, mobilní telefony, značkové oblečení a další dárky.

Napište nám na: soutezvip@seznam.cz.

Mgr. Radek Černý, VIP Child Centre, Prague

2. Kontakt s obětí, navázání a prohlubování vztahu

V druhé etapě manipulace útočník navazuje kontakt s obětí a dále pracuje na budování a prohlubování virtuálního vztahu.

Efekt zrcadlení (mirroring)

Charakteristickým rysem chování kybergroomera je tzv. efekt zrcadlení (mirroring). Predátor napodobuje oběť ve snaze prolomit zábrany, chová se jako její zrcadlový odraz. Pokud oběť útočnickovi sdělí, že se cítí například osamělá a má nějaké problémy a starosti, predátor odpoví, že má podobné problémy a plně ji chápe. Nabízí jí, že se mu může s důvěrou svěřit. Díky efektu zrcadlení útočník u oběti navozuje pocit přátelství či kamarádství, který oběti pomůže překonat strach z komunikace s neznámou osobou⁵. Zrcadlení nemusí být spojeno pouze s emoční rovinou vztahu s obětí, může také navodit sounáležitost například fiktivními společnými koníčky, názory na různá témata apod.

⁵ Methods of Predators. iKeepSafe.org. Online: <http://kids.yahoo.com/parents/online-safety/1706/4--Methods-of-Predators>

Ukázka zrcadlení

méd'a_15: Ahoj myšičko, jak se máš?

Myšička_13: Mám se fajn, nudím se.

méd'a_15: Můžu se nudit s tebou?

Myšička_13: Třeba.

méd'a_15: Kolik je ti let?

Myšička_13: 13, a tobě?

méd'a_15: 15, a co máš ráda?

Myšička_14: mám ráda Hannah Montanu...

méd'a_15: Hannah Montanu úplně miluju!!! A děláš nějaký sport?

Myšička_14: Jezdím na inlinech.

méd'a_15: Já si na inlinech občas taky vyjedu, je to skvělá zábava... Odkud jsi?

Myšička_14: Z Prahy. A ty?

méd'a_15: Já jsem také z Prahy. Odkud přesně? Napovíš?

Myšička_14: ... no, ze Smíchova.

Snaha získat co nejvíce osobních informací o oběti (fishing)

Kromě osobních údajů (jméno, věk, fotografie) se predátor snaží zjistit další informace – např. jméno školy, kterou žák/žákyně navštěvuje, oblíbené celebrity, zájmy a záliby apod. Tyto údaje pak slouží útočnickovi k sestavení obecného profilu oběti⁶.

Profilování obětí

Pachatelé si velmi často vytvářejí profily obětí. Při sestavování profilů vychází jak z údajů, které mu sdělily oběti, tak ze záznamů, které našel na internetu v rámci vyhledávání.

Uživatelé různých internetových portálů z obavy o svou bezpečnost zveřejňují vždy jen některé osobní údaje, proto útočník zpravidla nenajde všechny osobní údaje na jedné stránce. Pokud ale potenciální oběti zveřejní například e-mailovou adresu či jiný údaj, který jednoznačně směřuje k jejich osobě (číslo ICQ, číslo mobilního telefonu aj.), může je díky tomuto údaji útočník vystopovat. Pomocí internetových vyhledávačů (Google apod.) může zjistit, kde oběť tento údaj také použila, a postupně doplňovat další osobní údaje do profilu oběti. Například telefonní číslo, které oběť uvedla v inzerci, adresu školy z profilu oběti na sociální síti atd. Stejným způsobem může útočník ověřovat údaje, které mu o sobě oběť sdělila (věk, pohlaví dítěte, bydliště a další osobní údaje).

Vábění a uplácení oběti (luring)

K tomu, aby útočník navázal s obětí co nejužší vztah, často využívá různé formy úplateků a „dárečků“, mezi které patří peníze, kredit do mobilního telefonu, moderní technika (mp3 přehrávače, mobilní telefony), počítačové hry, značkové oblečení apod. Tyto úplatky mohou pomoci ověřit osobní údaj, který útočník od oběti získal (např. telefonní číslo či adresu oběti, na kterou zašle úplatek), a také zvýšit důvěryhodnost kybergroomera. Úplatek útočnickovi může sloužit také k získání nejcitlivějšího údaje, kterým je fotografie obličeje dítěte.

⁶ Methods of Predators. iKeepSafe.org. Online: <http://kids.yahoo.com/parents/online-safety/1706/4--Methods+of+Predators>

Z úplatku se může stát mocná zbraň. To dokládají případy obětí, které se k útočnickovi pro úplatky několikrát vracely a nechaly se opakovaně zneužívat. V tomto kontextu již můžeme hovořit o dětské prostituci.

Snižování zábran dětí a mládeže zaváděním sexuálního obsahu do konverzace

Cílem tohoto popsaného jednání je snaha postupně snižovat zábrany dětí a mládeže v oblasti sexuality postupným zaváděním sexuálního obsahu do konverzace⁷. Tím může být v prvé řadě diskuse o lidské sexualitě, sexuálním životě rodičů, může docházet také k tomu, že útočník dítěti nabídne různé erotické či pornografické materiály, například proto, aby vzbudil jejich zájem a snížil jejich stud. Útočník samozřejmě usiluje o získání fotografií či videozáznamů obnažené oběti (například snaží se přimět oběť k tomu, aby se mu ukázala na webkameru nebo aby mu zaslala své nahé fotografie). Pokud predátor získá tyto vysoce citlivé materiály, může je využít k vydírání dítěte/nezletilého (více např. Berson, I. R., 2002).

Snahy o izolaci oběti od okolí

Ochota svěřit se neznámému člověku na internetu je díky anonymitě podstatně vyšší, než je tomu v reálném životě. Na internetu totiž neneseme bezprostřední důsledky, které může naše sdělení vyvolat (v reálném světě důsledky svého chování neseme). Útočník ochotu oběti svěřit se s důvěrnými informacemi využívá ve svůj prospěch. Postupně se pro dítě stává nezastupitelným kamarádem, jediným, komu se dítě svěřuje se svými problémy, a stává se pro dítě „exkluzivním přítelem“. Pomocí citového vydírání a zastrašování dítěti například zakazuje sdělit určitou informaci rodičům nebo jiným lidem z okolí dítěte (Neříkej to mamince, nenáviděla by tě. Nikomu to neříkej, ostatní by to nepochopili.). Čím více důvěrných informací predátor zná, tím více je na něj oběť fixovaná a závislá. Zpočátku útočníka vyhledává dobrovolně, později z donucení. Pokud by totiž oběť chtěla tento vztah ukončit, mohl by jí predátor vyhrožovat a vydírat zveřejněním sdělených tajemství (Jestli se mi neozveš, napíšu tvému otci, co jsi mi tu navykládala). Dítě má pak strach z důsledků, které by toto zveřejnění mohlo mít v reálném životě (např. Rodič by mu zakázal počítač.), a raději ve virtuálním vztahu s útočníkem zůstane.

3. Příprava na osobní schůzku

Útočník již disponuje diskriminujícími informacemi a osobními údaji oběti a plánuje osobní schůzku. I v této etapě využívá techniky cílené manipulace.

Technika překonávání věkového rozdílu mezi útočníkem a obětí

V rámci kazuistiky nalezneme řadu případů, kdy kyberútočník využil specifické techniky zaměřené na překonání věkového rozdílu mezi ním a obětí. Tato technika funguje zhruba takto: Útočník komunikoval s obětí několik týdnů pod falešnou identitou, v rámci které o sobě tvrdil, že je nezletilý. Po čase však oběti oznámil, že mu jeho otec zakázal přístup k internetu, ale jeho dospělý 30letý bratr (další identita téhož útočníka) by chtěl v komunikaci pokračovat. Na základě této komunikace pak oběť postupně přijala skutečnost, že komunikuje s člověkem, který je již dospělý – tedy podstatně starší⁸.

⁷ Online predators: Help minimize the risk. Microsoft Online Safety. Online: <http://www.microsoft.com/protect/parents/social/predators.aspx>

⁸ Berson, I. H. Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth. University of South Florida. USA. Online: <http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>

Existují také případy, kdy kybergroomer oběti tvrdil, že ji na osobní schůzce vyzvedne starší osoba, třeba tatínek či sourozenec útočnicka. Touto osobou však byl právě onen útočník, který oběť odvezl na „bezpečné místo“ a tam ji sexuálně zneužil.

Vyhrožování a vydírání oběti

Ve chvíli, kdy má predátor o oběti dostatek informací a citlivých materiálů, může se jí pokusit pozvat na osobní schůzku.

Pokud oběť odmítne na schůzku dorazit, útočník ji začne vydírat. Vyhrožuje, že o ní zveřejnění kompromitující materiály – například zašle nahé fotografie jejím kamarádům, přátelům a rodičům, případně tyto materiály vytiskne a vyvěsí v okolí bydliště a školy oběti. Může také tvrdit, že zveřejní diskriminující fotografie na internetu s hanlivým označením oběti (např. *Honza Novák je gay! Toto je jeho telefonní číslo XXX-XXX, zavolejte mu! Jana Nováková je špinavá prostitutka! Pište jí na e-mail XXX-XXX.* apod.). Mnoho dětí těmto výhrůžkám nedokáže vzdorovat a raději se na schůzku dostaví, než aby byly vystaveny ponížení ze strany okolí.

Ne vždy je však nutný nátlak ze strany útočnicka, protože řada obětí je ochotna jít na schůzku i bez předchozího vydírání.

4. Osobní schůzka

Osobní schůzka je ústředním cílem snah kybergroomera a logickým zakončením předcházejících etap.

Pokračující manipulace

První schůzka útočnicka s obětí může být úplně nevinná, nemusí ještě dojít k sexuálnímu či jinému zneužití oběti. Útočník si může na schůzce pouze ověřit, zda je oběť skutečně nezletilá, zda se nejedná o nasazeného agenta (v některých státech jsou tito agenti běžnými nástroji boji proti zneužívání nezletilých). Na schůzce rovněž může útočník prohloubit navázaný vztah s obětí dalším dárkem (úplatkem). Oběť tak nabude dojmu, že je útočník neškodný a že je skutečně tím „exkluzivním kamarádem“, za kterého se na internetu vydával. K útoku může dojít až po několika osobních schůzkách.

Útok na oběť

Útok (sexuální útok, fyzický útok apod.) má pro oběť nedozírné následky. Jak v oblasti fyzické, tak zejména v oblasti psychické. Pokud má kybergroomer dostatek účinných nástrojů pro manipulaci, může oběť donutit k opakovaným schůzkám, na kterých útoky pokračují.

C. Další charakteristické rysy kybergroomingu

Vytváření sítí predátorů

Častým jevem, se kterým se v praxi setkáváme, je také vytváření organizovaných skupin online predátorů – kybergroomerů, kteří vzájemně spolupracují. Tyto sítě se spolupodílejí například na únosech dětí – dítě je manipulací donuceno k osobní schůzce, následně uneseno a převezeno na území jiného státu, kde je dále sexuálně zneužíváno, využíváno k výrobě dětské pornografie, fyzicky týráno apod. Sítě predátorů často shromažďují osobní profily obětí do databází, které pak využívají ostatní členové sítě.

Případ z USA

Čtrnáctiletá žákyně dostala od svých rodičů dárek – nový počítač. Po dvou měsících používání internetu se v chatu seznámila s dospělým mužem, se kterým dále udržovala i e-mailovou korespondenci. Když se o tom její rodiče dozvěděli, učinili řadu kroků, aby tomuto kontaktu zabránili – odstranili od jejího počítače klávesnici, monitorovali její poštu a telefonní hovory, vyhledali pomoc psychologické poradny. Bohužel, žákyně s mužem dále komunikovala prostřednictvím mobilního telefonu, který žákyni útočník dívce poslal. Po několika měsících zmizela z domova. Když policisté prohledali dívčin počítač, objevili řadu e-mailů, které je přivedly až k síti pedofilů, komunikujících mezi Evropou a USA. Pedofilní uživatel z Řecka si díky této síti „objednal“ nezletilou dívku z USA, zabezpečil falešný pas a poskytl finance na transport dívky z USA do Řecka. Po pěti měsících byla žákyně navrácena rodičům. Nejprve tvrdila, že pedofilního groomera miluje a zbožňuje, avšak po rozsáhlé terapeutické léčbě si začala vzpomínat na detaily sexuálního a fyzického mučení, začala mít sebevražedné sklony a bylo nutné ji hospitalizovat na psychiatrické klinice. Dívka se postupně zotavuje, ale její zkušenosti a trauma ji budou provázet po zbytek života⁹.

D. Případy kybergroomingu

Případy kybergroomingu lze nalézt jak v zahraničí, tak i samotné České republice. Podle Hany Petrákové, ředitelky sdružení Linka bezpečí, tvoří za rok 2009 8 % evidovaných případů právě lákání na osobní schůzku¹⁰. Počet případů, ve kterých si chce neznámá osoba s nezletilým uživatelem internetu domluvit osobní schůzku, neustále narůstá (jak v ČR, tak zahraničí). V následující části našeho e-learningového kurzu se zaměříme na reálné případy kybergroomingu, které byly v posledních letech řešeny.

Česká republika

Pavel Hovorka

K nejtragičtějším mediálně známým případům kybergroomingu patří kauza usvědčeného devianta Pavla Hovorky. Pavel Hovorka, vrátný v pražských tiskárnách, byl v roce 2008 odsouzen za pohlavní zneužívání, vydírání, svádění k pohlavnímu styku a ohrožování mravní výchovy mládeže. Trestné činy se týkaly 20 nezletilých chlapců, 8 z nich muž opravdu k sexuálnímu styku donutil. Byl odsouzen na 6,5 roku odnětí svobody (původní trest 8 let mu byl zmírněn u odvolacího soudu).

Soud vrátného Hovorku uznal vinným, že od roku 2005 do svého zatčení v roce 2007 zneužil dvě desítky nezletilých chlapců, které si vybíral z řad dětí z dětských domovů anebo je kontaktoval přes internetové seznamky (zejména na serveru Lide.cz), s některými také chatoval. Oběti lákal na fiktivní soutěž „Dítě VIP“, v rámci které vítězům sliboval, že stráví dva týdny v Praze a získají zajímavé soutěžní ceny.

Řadu obětí, které dorazily na osobní schůzku, přiměl k pohlavnímu styku. Za pohlavní styk dětem nabízel peníze, některé také vydíral. Zneužitě chlapce si fotografoval a natáčel videokamerou. Chlapcům pak hrozil, že vyrazí jejich homosexuální orientaci a zveřejní jejich nahé fotografie (některé mu za úplaty posílali, některé pořídil sám),

⁹ Berson, I. H. Grooming Cybervictims: The Psychosocial Effects of Online Exploitation for Youth. University of South Florida. USA. Online: <http://www.cs.auckland.ac.nz/~john/NetSafe/I.Berson.pdf>

¹⁰ Petráková, H. Linka bezpečí jako asistenční linka pomoci projektu SaferInternet. Online: <http://konference.e-bezpeci.cz/?akce=view&id=petrakova>

pokud jej nebudou dále navštěvovat. Někteří se bránili, a tak je podle obžaloby znásilnil¹¹.

Z projevu státní zástupkyně

Obžalovaný na rozkládacím lůžku ve vrátnici tiskárny, kde pracoval jako strážce, k poškozenému, kterého nejprve líbal po těle, přilehl zezadu, až dosáhl análního styku," popsala státní zástupkyně jeden z osmadvaceti Hovorkových trestných skutků. Protože si Hovorka své oběti často fotil, využíval toho k dalšímu setkávání s chlapci. "Vyhrožoval poškozenému, že dá okolí vědět o jeho homosexuální orientaci, aby ho přesvědčil k dalším stykům," dodala státní zástupkyně¹².

*Foto: Pavel Hovorka přichází k soudu
Autor: René Volfík, ČTK*

Zahraničí

Velká Británie

Michael Wheeler

Britský pedofil Michael Wheeler (35 let, elektroinženýr) se v roce 2003 přiznal k 11 sexuálním útokům na nezletilé dívky, přičemž 2 z dívek sexuálně zneužil. Byl odsouzen na 3 roky odnětí svobody¹³.

Wheeler používal k seznamování se s dívkami veřejný chat. Na chatu navázal kontakt také s jednou ze zneužitých dívek, které bylo v té době 11 let. Postupně ji manipuloval, diskutoval s ní o různých problémech, o sexuálních otázkách apod. Dívka se mu začala stále více svěřovat a postupně se na něm stala citově závislou.

Krátce po jejích 13. narozeninách ji začal sexuálně obtěžovat a zneužil ji.

V případě, že by k sexuálnímu zneužití oběti Wheelerem došlo v době, kdy byla mladší

¹¹ Třeček, T., Šťastný, J. Deviant Hovorka se dočkal za zneužití dvaceti chlapců mírnějšího trestu. iDNES. Online: http://zpravy.idnes.cz/odvolaci-soud-rozhodne-o-trestu-za-zneuzeni-jednadvaceti-chlapcu-p9q-/krimi.asp?c=A090526_073207_krimi_cen

¹² Bublinová, A. Za zneužití dvaceti chlapců půjde Hovorka na osm let do vězení. Mediafax. Online: <http://www.mediafax.cz/krimi/2814724-Za-zneuzeni-dvaceti-chlapcu-pujde-Hovorka-na-osm-let-do-vezeni>

¹³ Internet 'grooming' law moves closer. BBC News. Online: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/3067607.stm

13 let, hrozil by mu podle britského práva v maximální sazbě trest doživotí. Policie věří, že si na dosažení této věkové hranice Wheeler počkal záměrně¹⁴.

Andrew Lay

V roce 2003 byl k 6 letům odnětí svobody za sexuální zneužití 12leté dívky odsouzen 35letý strojvedoucí Andrew Lay.

S nezletilou se seznámil na internetovém chatu, kde předstíral, že je mu 28 let¹⁵. Dívku začal bombardovat e-maily, vyměnil si s ní telefonní číslo a začal jí posílat SMS zprávy (i několik desítek zpráv denně). Dívku rovněž přesvědčil, aby se vyfotila a poslala mu svou fotografii, platil za ní telefonní poplatky a dával jí dárky (alkohol, digitální fotoaparát apod.).

Postupně ji přesvědčil, aby začala chodit za školu a místo toho se s ním scházela. S dívkou se několikrát osobně sešel a sexuálně zneužil (jak před jejími 13 narozeninami, tak i po nich).

Douglas Lindsell

Bývalý pošťák Douglas Lindsell (64) byl v roce 2003 odsouzen na 5 let odnětí svobody za sexuální obtěžování několika dívek a za pokus o znásilnění.

Lindsell se s dívkami seznamoval pomocí internetového chatu, kde tvrdil, že je mu 15 let. Někdy své tvrzení doprovázel také informací, že umírá na rakovinu. Dvě dívky ve věku 13 a 14 let dokonce přiměl k osobní schůzce. Těm se naštěstí podařilo utéct a uniknout znásilnění. Poté jim Lindsell telefonicky vyhrožoval, že si je najde a znásilní¹⁶.

Řadě dívek také zasílal své nahé fotografie (někdy své vlastní, někdy fotografie svého syna), na jednu z nich dokonce zapsal i svoji adresu, což později vedlo k jeho dopadení.

Lindsell si vedl databázi více než 70 dětí, která obsahovala takové detaily, jako jsou barva a délka vlasů, barva očí, oblečení, škola, informace o rodině a další intimní detaily typu velikost podprsenky a jaké sexuální praktiky se dítěti líbí/nelíbí¹⁷. Prostřednictvím internetu a mobilních telefonů komunikoval s více než 73 dívkami (54 z Velké Británie, 19 ze zahraničí, mimo jiné např. z Kanady a Nového Zélandu). Také si pro tyto účely koupil knihu o slangu teenagerů, aby jeho zprávy byly přesvědčivější.

V komunikaci s dívkami pokračoval i po svém uvěznění.

¹⁴ Chat room paedophile jailed. BBC News. Online:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/2969020.stm

¹⁵ Chat room pervert is jailed for 6 years. Milton Keynes Citizen. Online:

<http://www.miltonkeynes.co.uk/news/Chat-room-pervert-is-jailed.252989.jp>

¹⁶ The perfect family man who preyed on young chatroom girls. Guardian. Online:

<http://www.guardian.co.uk/uk/2003/oct/10/childprotection.society>

¹⁷ Lindsell 'biggest' internet grooming case. BBC News. Online:

http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/3175700.stm

Peter Chapman

Peter Chapman (32 let) byl v březnu 2010 odsouzen k trestu doživotí. Prostřednictvím sociální sítě Facebook se seznámil se 17letou dívkou Ashleigh Hallovou, kterou pod falešnou identitou vylákal na osobní schůzku, kde ji znásilnil a následně zavraždil.

Třiatřicetiletý deviant Peter Chapman byl za sexuální násilí v minulosti už jednou trestán. Za znásilnění prostitutek si odseděl sedm let a po propuštění měl být pod pravidelným dohledem policie. Od dubna roku 2008 se však policii přestal hlásit. Ta po něm vyhlásila celostátní pátrání až v září roku 2009, tedy měsíc před událostí, která stála život sedmnáctiletou Ashleigh Hall¹⁸.

V rámci sociální sítě Facebook si Chapman vytvořil falešný profil¹⁹ (udal jméno Peter Cartwright a věk 19 let, nicméně měl vytvořeny i další profily). Pomocí Facebooku navázal kontakt se studentkou ošetrovatelství Ashleigh Hallovou, se kterou si po delší komunikaci domluvil schůzku. Tváří v tvář se jí představil jako otec jejího virtuálního přítele a na izolovaném místě nedaleko Sedgfieldu ji nejdříve znásilnil a pak zardousil²⁰. Na Chapmana policie přišla během následujícího dne, kdy jej náhodou zastavila v souvislosti s podezřelou registrační značkou jeho auta. Chapman se jim k vraždě dívky přiznal bezděčně, předpokládal, že jej policie zatkla za podezření z vraždy.

Po zveřejnění kauzy začaly policii kontaktovat další dívky, které se vizuálně podobaly zavražděné Ashleigh Hallové, jež Chapman rovněž kontaktoval a snažil se je přimět k osobní schůzce²¹.

Facebookový profil Chapmana obsahoval přes 3000 virtuálních přátel = žen ve věkovém rozpětí 13 – 31 let. Osobní údaje od svých přátel získával také pomocí různých facebookových dotazníků, ve kterých se ptal na velmi osobní otázky. Od některých dívek rovněž vylákal citlivé fotografie (ve spodním prádle, pyžamu apod.). Kromě Facebooku Chapman působil i na dalších sociálních sítích – Netlog, Holabox, Profileheaven, Kazoba apod²².

¹⁸ Vnouček, P. Facebookový vrah má doživotí. Sociální síť sklízí kritiku. Týden. Online: http://www.tyden.cz/rubriky/media/internet/facebookovy-vrah-ma-dozivoti-socialni-sit-sklizi-kritiku_161662.html

¹⁹ Chapman využíval více identit, uváděl věk 15, 17, 19 let, někdy tvrdil, že je DJ, někdy student, profily měnil dle potřeby.

²⁰ Carter, H. Merseyside police refers itself to IPCC over Facebook killer Peter Chapman. Guardian. Online: <http://www.guardian.co.uk/uk/2010/mar/09/merseyside-police-peter-chapman-facebook>

²¹ Guy, P. Facebook suspect's ex: He 'killed my double'. The Sun. Online: <http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/2704262/Facebook-suspect-killed-my-double.html>

²² Stokes, P. Peter Chapman targeted thousands of young girls. Telegraph. Online: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/7397894/Peter-Chapman-targeted-thousands-of-young-girls.html>

Peter Chapman. Zdroj: Guardian

E. Právní rámec kybergroomingu

Termín kybergrooming (child grooming) trestní zákon (Zákon č. 40/2009 Sb.²³.) nezná, není tedy vymezen jako trestný čin. Nicméně pod toto jednání mohou být zahrnuti například následující trestné činy²⁴:

1. **Obchodování s lidmi** (§ 168) – v 1. odstavci trest odnětí svobody ve výši 2 - 10 let.
2. **Omezování osobní svobody** (§ 171) – v 1. odstavci trest odnětí svobody ve výši 2 roky.
3. **Vydírání** (§ 175) – v 1. odstavci trest odnětí svobody 6 měsíců až 4 roky.
4. **Pohlavní zneužití** (§ 187) – v 1. odstavci trest odnětí svobody 1 až 8 let.
5. **Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií** (§ 192) – v 1. odstavci trest odnětí svobody až 2 roky.
6. **Zneužití dítěte k výrobě pornografie** (§ 193) – v 1. odstavci trest odnětí svobody 1 – 5 let.
7. **Ohrožování výchovy dítěte** (§ 201) – v 1. odstavci trest odnětí svobody až 2 roky.
8. **Podvod** (§ 209) – v 1. odstavci trest odnětí svobody až 2 roky.
9. **Nebezpečné vyhrožování** (§ 353) – v 1. odstavci trest odnětí svobody až 1 rok.
10. **Nebezpečné pronásledování** (§ 354) - v 1. odstavci trest odnětí svobody až 1 rok

²³ Aktuální znění zákona např. na <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni-zakonik/>

²⁴ Vlachová, M. Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou. E-Bezpečí. Online: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/226/6/lang.czech/>

F. Ochrana před kybergroomingem

Kromě technických možností je nejúčinnější obranou před kybergroomingem prevence. Ta spočívá zejména v dobré informovanosti učitelů i žáků o nebezpečích této internetové manipulace. Velmi důležitým preventivním nástrojem je také fungující komunikace mezi dítětem a rodičem. Významné je rovněž integrování témat internetové komunikace s neznámými uživateli (a logicky také témat spojených s rizikovou virtuální komunikací) do systému vzdělávání (například prostřednictvím rámcových vzdělávacích programů).

Existuje několik základních pravidel, jak se před kybergroomingem chránit.

Základní pravidla pro děti a mládež

1. Nenechte se oklamat sliby virtuálních útočníků (mohou vám slibovat lásku, pokračování vztahu v reálném světě, peníze, dárky apod.). Uvědomte si, že lidé na internetu mohou lhát!
2. Všímejte si nesrovnalostí v komunikaci s kyberútočníky (útočník například udává různý věk, mění informace, které vám o sobě sdělil dříve apod.).
3. Uvědomte si, proč by někdo chtěl za každou cenu udržet internetový vztah nebo obsah komunikace v tajnosti.
4. Vytyčte si své osobní hranice s ohledem na sex. Nepřijímejte ani neodesílejte jiným uživatelům materiály sexuální povahy.
5. Ve virtuálním prostředí nikomu nesdělujte své osobní údaje (zejména své fotografie).
6. Nikdy nechoďte na osobní schůzku, aniž by o ní věděli rodiče. Uvědomte si, co všechno se vám na schůzce může stát a jak může být schůzka riskantní.
7. Dejte si pozor na to, s kým se bavíte a o čem. Internetová komunikace vypadá jako anonymní, ale není. Nechcete přece, aby vás „internetový známý“ např. vystopoval v reálném světě, nebo aby vás nutil dělat něco, co dělat nechcete.

Pravidla pro rodiče

1. Komunikujte se svými dětmi o tom, co dělají na internetu. Uvědomte si, že i když je vaše dítě v bezpečí doma a sedí u počítače, nemusí to znamenat, že je v bezpečí!
2. Počítač dítěte nechejte na veřejně dostupném místě, například v obývacím pokoji, které můžete namátkou kontrolovat.
3. Vysvětlete dětem, jaká rizika může internet představovat.
4. V případě, že se vaše dítě dostane do problémů spojených s kybergroomingem, kyberšikanou či dalšími nebezpečnými komunikačními jevy, nepoužívejte nefunkční metodu zákazu práce s počítačem a internetem! Uvědomte si, že když dítěti doma zakážete počítač a internet, najde si jinou cestu, jak se k těmto nástrojům dostat (u kamaráda, ve škole, prostřednictvím mobilního telefonu atd.).

O autorovi

Absolvent Pedagogické fakulty UP v Olomouci. Vedoucí projektu E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz) a specializovaného pracoviště Centrum prevence rizikové virtuální komunikace PdF UP (vzdělávání žáků, učitelů, policistů a jiných odborníků). Zároveň je hlavním řešitelem projektu E-Nebezpečí pro pedagogy (www.e-nebezpeci.cz).

Zabývá se základními nebezpečnými komunikačními jevy spojenými s užíváním internetu a mobilních telefonů, zejména kyberšikanou, kybergroomingem, kyberstalkingem, sextingem, metodami sociálního inženýrství a riziky sociálních sítí. Mezi další oblasti jeho zájmu patří využívání ICT a e-learningu ve výuce, mediální výchova, prevence kriminality ve spojení s ICT apod. Je řešitelem řady grantových projektů všech úrovní (regionální, národní, ESF). V současnosti působí na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci a ve firmě NET UNIVERSITY s.r.o.. Je členem vědeckého výboru SIIN a členem České pedagogické společnosti.

Více informací na www.e-bezpeci.cz či www.prvok.upol.cz.

E-mail: kamil.kopecky@upol.cz nebo info@e-bezpeci.cz.

KYBERGROOMING - NEBEZPEČÍ KYBERPROSTORU

Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Vydavatel: NET UNIVERSITY s.r.o.

Rok vydání: 2010

ISBN 978-80-254-7573-7

Realizováno v rámci projektu:
Nebezpečné komunikační jevy pro učitele se zaměřením na
kyberšikanu, kyberstalking, kybergrooming a další sociálně-patologické jevy

Registrační číslo: CZ.1.07/1.3.13/02.0040

www.e-nebezpeci.cz